

REPORTAGE

LAY
in de polder
GAN

Layangan is een sport die nog steeds binnen de Indische en Molukse cultuur wordt beoefend door jong en oud. Tess Maidman ging een middag langs bij de vechtvliegercompetitie die dit keer in Gelderland plaatsvond.

DOOR TESS MAIDMAN
FOTOGRAFIE SERGE LIGTENBERG

Het is een bloedhete zaterdagmiddag. Ik rijd door de uitgestrekte weilanden van Tiel op zoek naar een groep die aan het vliegeren is. In de verte zie ik een rij van zo'n tien auto's achter elkaar staan. Dat moeten ze zijn! Eenmaal mijn auto geparkeerd naast een paar koeien - die als ik uitstap op me afkomen rennen - observeer ik de boel. Ik had niet verwacht dat een vechtvliegercompetitie er zó relaxt uitzag: de mannen spelen de wedstrijd letterlijk een paar meter voor de gestationeerde auto's. Sommigen hebben een parasol opgezet en zitten op een campingstoel naast een goed gevulde koelbox met een drankje en sigaretje in handen. Anderen zijn druk met een aantekeningenschrift waarop de puntentelling wordt bijgehouden of nemen de scheidsrechterrol op zich.

'DE LUCHT ZAG VOL MET VLEGERS. DAT WAS ALS KLEIN JONGETJE PRACHTIG OM TE ZIEN'

Ik probeer het spel te begrijpen en kijk naar de vliegers, maar ik heb hier toch echt uitleg bij nodig. Ik vraag of er iemand is die mij de spelregels een beetje kan uitleggen en wordt naar Marcel Latumaelissa doorverwezen die achteraan bij de laatste auto vliegt. 'Welkom, leuk dat je er bent! Ik ben nu aan het scheidsrechteren, dus ik moet wel even opletten. Heb je even?' Ik geniet nog even van de zon en tuur naar de fanatieke spelers die vrijwel allemaal een trainingsbroekje aan hebben met daarboven een T-shirt. Zonnebrillen ontbreken met dit weer natuurlijk niet. Binnen vijf minuten is de wedstrijd afgelopen. Marcel komt naar me toe en ik vraag me af hoe het komt dat het spel nu al voorbij is. 'Een

wedstrijd van ongeveer vijf minuten is heel normaal. Een speler hoeft maar één goed moment te hebben om zijn tegenstander te kunnen verslaan en dan is het gebeurd.' Hij vertelt dat het er tijdens het duel om gaat elkaars vlieger door te snijden. 'Dat kan alleen maar met het bovenste stuk draad, want dat is geprepareerd met glas.' We verplaatsen ons een paar meter naar achter om de vechtvliegers niet in de weg te staan.

Competitiespeler Marcel is in 2004 een website gestart om de populariteit van zijn grote passie *layangan* terug te brengen. 'Ik zag het aantal vechtvliegeraars eind jaren negentig flink uitdunnen en daar wilde ik wat aan doen.' Latumaelissa begon met informatie verzamelen en presenteerde dat op zijn site om weer wat leven in de brouwerij te brengen. 'Ik hoopte hiermee de sport weer aantrekkelijk en toegankelijk te maken en dat is gelukt. We hebben nu gemiddeld een spelersgroep van dertig man. Dat is veel meer vergeleken met toen.'

Marcel - ooit 2e geworden op het WK Vechtvliegeren in het Franse Dieppe - heeft deze sport van huis uit meegekregen. 'Vroeger vliegerden zowel ouderen als kinderen in elke Molukse wijk van Nederland. Vaak waren het de oudjes die aan het trainen waren voor de competities en waren het de kleintjes die hiermee dan spelenderwijs kennis maakten.' Hij omschrijft hoe mooi het was om iedereen te zien spelen. 'De lucht zag vol met vliegers. Dat was als klein jongetje prachtig om te zien.'

In de jaren negentig begon Marcel mee te doen aan toernooien in Deventer, de plaats waar hij is opgegroeid. 'Toentertijd was deze sport nog écht populair.' Als ik hem de vraag stel waarom vliegeren nou zo bijzonder voor hem is, zegt hij: 'Het is gezellig om zo bij elkaar te zijn, omdat iedereen elkaar kent en dat is eigenlijk net zo belangrijk als de wed-

strijden. Er wordt altijd catering geregeld, er is dus lekker eten. En dat is belangrijk in onze cultuur. *Layangan* is net een soort mini pasar malam; leuk, sociaal én competitief.'

Competitief is een pasar malam dan misschien wel niet, maar de vechtvliegeraars moeten hun strijdlust wel op peil houden: Nederland is samen met Brazilië, Korea en Hongkong internationaal koploper. 'In Nederland hebben we de techniek en het materiaalgebruik enorm uitontwikkeld.' Tijdens wereldkampioenschappen is er veel uitwisseling tussen landen op het gebied van materialen. 'Spelers proberen materiaalgebruik met elkaar uit te wisselen om zo tot innovatieve combinaties te komen of nieuwe technieken. Bovendien is materiaalgebruik voor iedere vliegeraar uniek en persoonlijk.'

Ook de windkracht is bepalend. Marcel: 'Vandaag is er weinig wind, dus speel ik met een lichte vlieger zodat mijn vlieger hoger gaat en het minder moeite kost om hem in de lucht te houden', legt hij uit. 'Staat er veel wind, dan gebruik ik een zwaardere vlieger, want een te lichte wordt dan door de wind in elkaar gedrukt.' Ik krijg ook meteen kort uitleg over wat nou precies en zwaardere vlieger inhoudt. 'Dat betekent eigenlijk gewoon een dikker geraamte dat gemaakt is van bamboe. Zo blijft 'ie breder en reageert 'ie beter.'

Ik ben nieuwsgierig geworden en wil weten hoe zijn favoriete vlieger eruit ziet. Marcel loopt naar zijn verzameling en tovert een roze-rood met wit exemplaar tevoorschijn. 'Dit is hem dan. Mijn lievelingsvlieger. Ik vind 'm zo fijn spelen dat ik er wel een paar van heb.' De vlieger is gemaakt door vechtvlieger Ronald Song. 'Ik houd van zijn vliegerformaat. De ene speler vindt dit te licht, te zwaar, te langzaam of te snel maar voor mij is dit perfect. Het is van Braziliaans papier gemaakt. Dat is sterk

materiaal.' Marcel noemt Ronald ook wel Generaal. Hij is eerste geworden op het WK in Frankrijk.

Om de twee jaar wordt in Dieppe de wereldkampioenschappen vechtvliegeren, *kitefighting*, gehouden. Dit is een groot festival waar in een week tijd zeshonderduizend man op af komt! Nardo Siahaya is in 2010 eerste geworden. Hij komt toevallig net aanlopen, want zijn zoon speelt in het team van Marcel. Ik maak gebruik van de gelegenheid en stap op hem af.

Nardo: 'Mijn tegenstander was iemand uit Hongkong. Hij speelde met een apparaat dat ik nog nooit had gezien - je kunt het vergelijken met een werpmolen en die kennen wij hier niet.' Nardo wist dit niet van te voren. 'Ik was echt geschrokken door de variëteit aan technieken en tactieken.' Maar toch bleef de Moordrechtse vechtvlieger rustig toen hij tegenover zijn tegenstander stond. 'Ik dacht niet dat ik zou verliezen, want elke tactiek heeft zijn zwakke punten. Ik heb dus gekeken hoe ik daar gebruik van kon maken en heb er op ingespeeld.'

Siahaya is een gedreven speler; binnenkort gaat hij naar Brazilië om te kijken welke technieken ze daar hanteren. 'Zo kan ik mezelf verbeteren. De technieken daar zijn zo verfijnd. Er zijn buurten waar mensen niks anders doen dan vliegeren, dus hebben ze er meer feeling voor.' Ook de glasdraad waarmee je de vlieger van de tegenstander kunt doorsnijden, is daar volgens Nardo supergoed. 'Vroeger maakten Indo's, Molukkers en Indonesiërs zelf glasdraad van lijm en fijngestampt glas. Dat is niet te vergelijken met het spul in Brazilië.'

Wat betekent vliegeren eigenlijk voor Nardo? 'Omgaan met elkaar. De gezelligheid. Tuurlijk speel je om te winnen, maar de saamhorigheid ongeacht welk volk of ras is gewoon heel mooi.' Hij ging vroeger veel naar Indonesië om alleen maar te kunnen vliegeren. 'Ik heb het vliegeren van huis uit meegekregen, want mijn vader maakte vliegers. Zo werd het er met de paplepel ingegoten. Je had ook geen computers in onze tijd, dus moesten we wel buitenspelen en dat deden we dan door te vliegeren.'

Wat Nardo zo mooi vindt aan vliegeren is dat je in gevecht bent op een sportieve manier. 'Je moet elkaars vlieger afsnijden. Tijdens de wedstrijd is het echt één tegen één, maar daarna heb je lol met elkaar.'

Ook de allerkleinsten zijn vandaag van de partij. Zo staat de 11-jarige Esajah op het punt om tegen zijn vader te vliegeren. Enthousiast kijk ik naar de wedstrijd in de hoop dat de kleine jongen het van zijn grote voorbeeld gaat winnen. Toch moet hij nog wat meer oefenen, want na een paar minuten wordt Esajah's draad doorgesneden. 'Dit is pas mijn tweede keer en ik heb gewoon niet zoveel ervaring', zegt de teleurgestelde kleine speler. Gelukkig vindt hij het naar eigen zeggen 'superleuk' om met zijn vader mee te gaan en het vliegeren van hem te leren. Hij kan het in ieder geval vele malen beter dan ik! Mijn geklungel is voor mij het teken om weer op huis aan te gaan.

www.layangan.nl